

В структурі природних ресурсів провідна роль належить земельним, агрокліматичним, водним, лісовим ресурсам, рекреації [1; с. 132]

Під дією природних, соціально-економічних та історичних факторів склалась сучасна спрямованість господарства. Близькість розташування до моря, незначна віддаленість від промислового, адміністративно-культурного центру - м. Херсону визначили спеціалізацію району в виробництві та переробці сільськогосподарської продукції. В структурі валового виробництва сільського господарства переважає рослинництво – 75%. Помітну роль відіграє в цьому Краснознам'янська зрошувальна система.

Район забезпечений трудовими ресурсами. Кількість населення на 01 січня 2008 року становить 62123 особи, з яких працездатного населення – 36832 особи. Природний рух населення характеризується негативним природним приростом: (у 2007 році становив -7,8 осіб на 1000 жителів, в тому числі у місті -10,2, у сільській місцевості -7,0). Причиною є переважання смертності над народжуваністю: 10,8 народжених осіб на 1000 наявного населення проти 18,6 померлих за відповідний період [2, с.271].

Місія регіону полягає у подальшому розвитку курортно-рекреаційної зони та туристичної галузі, лікувальних закладів, інфраструктури та переробки сільськогосподарської продукції, використанні природних ресурсів (піску, торфу, очерету). Проблеми, що гальмують подальший розвиток Голопристанського району наступні: відсутність залізничного транспорту, сезонна робота оздоровчих закладів, розміщених на території району, недостатньо розвинена інфраструктура району.

Література:

1. Голиков А. П., Олійник Я. Б., Степаненко А. В. Вступ до економічної і соціальної географії – К.: "Либідь", 1997 - 132 с.
2. О. Г. Топчієв. Основи суспільної географії. – Одеса: "Астропринт", 2001.- 271 с.
3. Пилипенко І. О., Мальчикова Д. С. Методичні рекомендації до написання випускних робіт спеціальності "Географія" - Навчальний посібник для студентів денної, заочної та екстернатної форм навчання. - Херсон: Видавництво ХДУ, 2007. – 41 с.

**СІНЄВА Ю.,
МАЛЬЧИКОВА Д. С.**

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Сучасна Україна має відносно високий рівень освоєння території, в її межах досить розвиненими є галузі матеріального виробництва та невиробничої сфери, а загалом країну можна віднести до індустріально-аграрних країн. Економіка України відрізняється складною, досить диференційованою і диверсифікованою структурою [2, 3]. Для неї характерні переважання важкої індустрії, недостатній розвиток галузей і виробництва товарів народного споживання, наявність галузей і виробництв, що забезпечують науково-технічний прогрес і розширення

й поглиблення внутрішньогалузевих та міжгалузевих виробничих зв'язків.

Економіка Херсонської області, як і України в цілому має індустріально-аграрний напрям. Незважаючи на потужний розвиток сільського господарства в Херсонському регіоні, промисловість завжди була і є зараз однією з впливових галузей народногосподарського комплексу Херсонщини.

Таблиця 1

Індекси промислового виробництва продукції за основними видами економічної діяльності [5]

	Індекси промислового виробництва, %			
	2006 р. до 2005 р.		2007 р. до 2006 р.	
	Україна	Херсонська область	Україна	Херсонська область
Промисловість	106,2	81,2	110,2	109,4
Добувна промисловість	105,8	*	102,7	*
Переробна промисловість	106,3	80,1	111,7	110,8
у тому числі:	110,0	119,2	110,0	105,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів				
Легка промисловість	98,1	74,3	100,4	130,1
З неї				
Текстильне виробництво; виробництво одягу, хутра та виробів з хутра	95,2	73,9	99,7	129,5
Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів	113,9	*	122,1	*
Целюлозно-паперове виробництво; видавнича діяльність	110,3	133,7	110,6	127,3
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	87,9	*	103,3	*
Хімічна та нафтохімічна промисловість	103,2	112,2	106,2	152,8
Виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	112,8	128,1	116,9	106,7
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	108,9	94,3	108,3	101,3
Машинобудування	111,8	104,4	128,6	110,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	106,7	98,1	103,2	90,5

* Дані конфіденційні відповідно до ст.21 Закону України "Про державну статистику".

Так, наприклад, за 2007 р. обсяги виробництва продукції промисловості Херсонської області збільшився на 9,4 %, а промисловими підприємствами області було реалізовано промислової продукції (робіт, послуг) на 4468 млн.грн. Найбільший обсяг

реалізованої продукції припадає на підприємства машинобудівного комплексу – 1036 млн.грн. (23,2 %), галузі виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – 974,7 млн.грн. (21,8 %).

У 2007 р. порівнянно з 2006 р. збільшили випуск продукції підприємства хімічної та нафтохімічної промисловості, целюлозно – паперового виробництва, машинобудування, з виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів; але скоротили виробництво підприємства електроенергетики.

Аналіз діяльності промислових підприємств області показав, що в порівнянні з попередніми роками спостерігалось збільшення обсягу виробництва по багатьох видах діяльності. На це вплинуло збільшення інвестицій в капітал промислових підприємств більшості галузей переробної промисловості та на підприємствах з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води. За даними Обласної державної адміністрації Херсонської області, відповідно до програми соціально – економічного і культурного розвитку Херсонської області, створені сприятливі умови для поліпшення інвестиційно – інноваційного клімату та впровадження енергозберігаючого технологічного обладнання.

Разом з тим, необхідно відзначити, що галузева і територіальна структура промисловості Херсонської області значно диференційована - у обсязі реалізованої промислової продукції на підприємства м.Херсона припадає 54,8 %, м.Нової Каховки – 20,5 %, м.Каховки – 12,5 %. Також значна територіальна диференціація спостерігається і в регіональному розподілі працівників промисловості (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість найманих працівників за формами зайнятості по містах та районах області у 2007 р.

Адміністративні одиниці	Штатних працівників всього	Штатних працівників у % до 2007 р.	Кількість населення всього, осіб	Частка від населення області, у %	Частка від штатних працівників області, у %	територіальної концентрації працівників
Херсонська область	47320	94,6	1117071	100,00	100,00	1,00
м.Херсон	27775	88,6	350680	31,39	57,70	1,84
м.Каховка	3943	136,2	37892	3,39	8,82	2,60
М.Нова Каховка	7046	96,9	71490	6,40	15,34	2,40
Бериславський	1147	109,8	51713	4,63	2,47	0,53
Білозерський	781	140,2	67628	6,05	1,62	0,27
Великолетиський	487	126,2	18623	1,67	1,04	0,63
Великоолександрівський	371	133,9	28435	2,55	0,79	0,31
Верхньорогачицький	77	350	13197	1,18	0,17	0,14
Високопільський	122	176,8	16269	1,46	0,27	0,19
Генічеський	640	119,9	62770	5,62	1,26	0,22
Голопристанський	381	154,9	62384	5,58	0,85	0,15
Горностаївський	161	178,9	20637	1,85	0,33	0,18
Іванівський	233	221,9	15718	1,41	0,49	0,35
Каланчацький	679	112,4	23318	2,09	1,47	0,70

Каховський	11	0,7	37315	3,34	0,02	0,01
Нижньосірогозький	69	77,5	17631	1,58	0,14	0,09
Нововоронцовський	261	148,3	22837	2,04	0,56	0,28
Новотроїцький	500	133,3	39236	3,51	1,08	0,31
Скадовський	808	105,6	48955	4,38	1,72	0,39
Цюрупинський	1270	106,0	72923	6,53	2,71	0,41
Чаплинський	558	119,0	37420	3,35	1,14	0,34

Аналіз даної таблиці показує, що найвищі показники локалізації працівників промисловості спостерігаються у містах Херсоні, Каховці, Новій Каховці – взагалі це єдині центри концентрації промислового виробництва. З іншого боку, в усіх інших регіонах розвиток промисловості має невисокі показники.

В межах області сформувались два промислових вузли: Херсонський та Каховсько – Бериславський (на рис. 1 чітко відокремлюються ізолінією 1,00 коефіцієнта концентрації промислових працівників). Промислові вузли – це локальні комплексні виробничо - територіальні угруповання підприємств, які розміщені близько один від одного і пов'язані між собою тісними виробничими й виробничо - технологічними зв'язками, єдністю транспортно-географічного положення, з метою найефективнішого використання природних, матеріальних і трудових ресурсів [4].

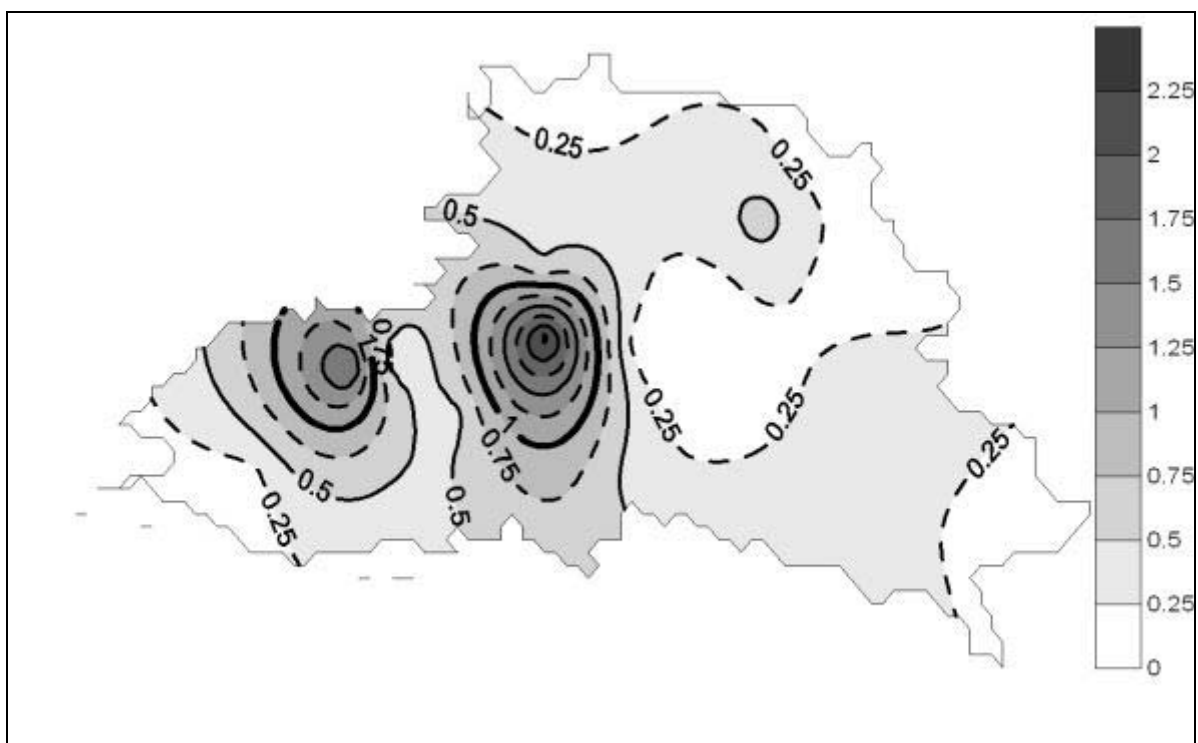

Рис. 1 Коефіцієнти концентрації промислових працівників (1,00 – середньообласний показник)

Херсонський промисловий вузол – найбільш потужне промислове утворення на території області. До складу вузла входять міста – Херсон, Цюрупинськ, Гола Пристань. На компактній території вузла зосереджено 3/5 випуску промислової продукції області. Вузол склався у гирлі Дніпра, де пересікаються річкові і морські шляхи з залізничними і

посейними дорогами. Провідними галузями спеціалізації вузла виступають машинобудування, легка і харчова промисловість. Міжрайонне і міждержавне значення мають суднобудівна, нафтопереробна, виробництво комбайнів для агропромислового комплексу та консервна галузі. Майже всі промислові підприємства розміщені у Херсоні, що є ядром промислового вузла. Тут зосереджені виробничі об'єднання суднобудування та судноремонту – всі машинобудівного профілю. Хімічна і нафтохімічна промисловість представлена заводами "Дельта", нафтопереробним, гумово – технічних виробів, скляна і керамічна – заводами скляних і керамічних виробів, легка – бавовняним комбінатом, швейною, взуттєвою фабриками та шкірзаводом, харчова – консервним, рибним, м'ясним комбінатами, кондитерською та макаронною фабриками. Працює потужне виробниче об'єднання "Херсонзалізобетон"[1].

На відстані 18 км від Херсона знаходиться промисловий центр Цюрупинськ. Тут зосереджені такі основні промислові виробництва – соковиноробний завод, рибокомбінат, швейна фабрика, маслозавод, целюлозно – паперовий завод та ін. Крім промислової функції Цюрупинськ виконує організаційно – господарську, культурно – побутову та оздоровчу функції.

У межах території Херсонського промислового вузла знаходиться Гола Пристань – районний центр на річці Конка за 40 км від Херсона. Основні промислові підприємства цього міста - "Комунар", хлібний, маслоробний, рибний заводи, елеватор.

На території Херсонської області виділяються промислові центри Каховка і Берислав. У Каховці працюють заводи електрозварювального устаткування, експериментально – механічний, "Сільгоспагрегат", меблева фабрика і ряд підприємств харчової промисловості. У Бериславі зосереджені виробництво будівельних матеріалів, дослідно – експериментальний завод нестандартного устаткування та інші підприємства харчової промисловості. Між підприємствами цих міст розвиваються виробничі зв'язки на основі кооперування, що сприяє формуванню Каховсько – Бериславського промислового вузла в центральній частині Херсонської області поблизу Дніпра і Каховського водосховища [5].

Також в межах Херсонської області виділяють чотири господарських підрайони: Південно – Західний, Східний, Північний та Приморський [1].

Південно – Західний (Нижньодніпровський) підрайон спеціалізується на суднобудуванні і судноремонті, легкій і харчовій промисловості, виробництві паперу і будматеріалів; сільське господарство приміського типу. Основу господарського комплексу становить Херсонський промисловий вузол.

У Східному районі, що охоплює лівобережжя центральної частини області, розвинуті машинобудування і металообробка, харчова промисловість. Виробництво електроенергії, будівельних матеріалів; зрошуване землеробство (вирощування озимої пшениці, кукурудзи на зерно, соняшнику, баптанних). Основні промислові центри – Нова Каховка, Каховка.

Промисловість Північного підрайону базується на переробці сільськогосподарської сировини, добуванні будматеріалів. Рослинництво

головним чином зернового, тваринництва - м'ясо – молочного напрямів. Розвинуті садівництво, виноградарство, баштанництво. Промислові центри: Берислав, Нововоронцовка, Високопілля та інші.

Галузі спеціалізації Приморського підрайону – металообробка, харчова, легка та промисловість будматеріалів. Зрошуване землеробство (вирощування озимої пшениці, кукурудзи на зерно, овочево – баштанних, винограду та фруктів). Промислові центри: Генічеськ, Скадовськ, Новоолексівка.

Література:

1. Географія Херсонщини: Навчальний посібник / Пилипенко І.О., Мальчи́кова Д.С., Єрмакова С.Л. та ін. – Херсон, ПП Вишемирський В.С., 2007.-221с.
2. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики: Навч.посібник.-Одеса: Астропринт, 2005.-623 с.
3. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії: Навч.посібник.-Одеса:Астропринт, 2009.-540 с.
4. Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины / Гл.ред.А.Ф.Трещников.-М.:Сов.энциклопедия, 1988.-432 с.
5. Промисловість Херсонщини у 2007 році: Головне управління статистики у Херсонській області.:Херсон, 2008

ТОНКА Ю. В.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО РОБОТИ З ТЕМАТИЧНИМИ КАРТАМИ НА УРОКАХ ГЕОГРАФІЇ В 9 КЛАСІ

Засоби навчання невід'ємна частина учбового процесу. Вони широко застосовуються при формуванні теоретичних та практичних знань, вмінь та світобачення, а також є базою організації самостійної роботи школярів.

Сучасна програма з географії, а також предметів, які вивчаються в шкільному курсі диктують нові методи вивчення та засвоєння учнями матеріалу, тим самим відходячи від традиційних форм роботи.

Шляхи і засоби підвищення якості викладання дуже різноманітні. Широко застосовується наочність. Її функції залежать від дидактичної мети та її застосування. Наочність виступає:

- джерелом нових знань і уявлень про географічні об'єкти, явища, процеси;
- ілюстрацією певних теоретичних положень;
- способом розвитку мислення учнів і розумінням існуючих причинно-наслідкових зв'язків;
- посібником для самостійної пізнавальної роботи;
- способом інструктажу, повторення, узагальнення, систематизації, порівняння;
- способом контролю знань, умінь, навичок з географії.

Саме таким наочним посібником є карта. Вона задовольняє всі вище перераховані якості.

Карта виступає важливим чинником, який об'єднує фізичну, соціальну та економічну географію.